

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra KIRKE-SPEJL

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 300.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig10val-shoot-idm139947084676480/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Kirke-Spejl

Tusender Læremesteren baade for Kejsler Ferdinand den anden af Østerrig og for Hertug Maximilian i Bajern, der, som bekjendt, paa den papistiske Side spillede Fyrsteroller i Trediveaars-Krigen, ligesom da ogsaa Brabanteren Tilly, hvem Gustav Adolf ikke med Uret kaldte den gamle Djævel, ogsaa var en Fostersøn af Jesuiterne. Jesuiter-Skolen var nemlig Oplysnings- og Opdragelses-Anstalt under eet, hvor Fædrene i det hele lagde an paa, fra Barnsben at rive deres Lærlinger løs fra alle de naturlige Baand, der kunde hindre dem fra med Liv og Sjæl at være Ordenen hengivne, men tog for Resten alt muligt Hensyn paa deres Anlæg og Tilbøjeligheder, saa enhver kunde udvikles til Dygtighed i sin verdslige Retning og i det hele følge sine Skjødelyster, da Naaden, som Fædrene sagde, taalte enhver Natur, ligesom Pergamentet enhver Haandskrift; saa her var intet Børne-Plageri, som i de protestantiske Skoler, men kun en mild, umærkelig Forgiftelse af Hjærterne; og det var kun dem, der viste Lyst og Anlæg til at blive kloge paa sig selv og Verden, der oplærtes videnskabelig, med Grammatik, Matematik og Dialektik, til at glimre ved Lærdom og med Skarpsindighed at gjøre sort til hvidt og hvidt til sort efter Hjærtens Lyst og med Ordens-Generalens Samtykke.

Naar dette Helvedes Anslag paa hele Menneske-Livet i Sandhed skulde have Lykken med sig i Længden, da forudsatte det imidlertid et anderledes Rygstød end den magtøse Pave i Rom: forudsatte en Enevolds-Tyran, som trængte til Skolemestrene og kunde beskytte dem mod alle Medbejlere og Misundere; og en saadan Beskjærmer ventede det sextende Aarhundredes Jesuiter sikkert at have fundet i Filip den anden af Spanien, men da det slog fejl, maatte det syttende Aarhundredes Fædre se sig om efter en anden, og fæstede da først deres Øjne paa Henrik den fjerde af Frankrig, hvem de ganske rigtig indtog og havde nærmest at takke for Løjolas Ophejelse til Helgevang; men da Henrik døde ubetimelig, saae de intet bedre Raad end Kejsler Ferdinand den anden, som vel kun var maadelig begavet, men dog herskesyg nok, med gode Udsigter til Enevælde i Tyskland, det vederstyggelige Arnested for den kjætterske Oplysning, at Jesus Kristus havde taget Spiret fra Paven og vilde nu herske midt iblandt sine Fjender, dømme Jorden med Oprigtighed og Folk med sin Sandhed: en fjendtlig Oplysning, der først kunde kvæles, naar Jesuiterne fik Hals og Haand over Skolen og Bogtrykkeriet.

Hvor vidt nu Jesuiterne virkelig, som man har sagt, med